

De machtsbases van België in de internationale politiek

door Wilfried DEWACHTER en Mieke VERMINCK

Afdeling Politologie van de Katholieke Universiteit te Leuven.

★

« In Belgium there are two communities which can't live together ; one are called Walloons, and they speak a kind of low Dutch. You know I am Dutch in origin — and the others are called Flemings and they speak... NO, NO, STOP. Go back. One are called Walloons and they speak French, and the others are called Flemings, and they speak this kind of low Dutch. They can't live together... After the war, we should make two states, one known as Walloonia and one as Flamingia, and we should amalgamate Luxembourg with Flamingia. What do you say to that ? ». Zo luidde de karakterisering van België door president F. Roosevelt, na twee jaar agressie tegen België door nazi-Duitsland (1).

België is een klein land, niet gekend door het overgrote deel van de wereldbevolking. Ook bij hoge positiebekleders, zelfs in het Westen, is er wel eens weinig kennis, teken van de geringe betrokkenheid, eventueel het geringe belang van deze staat. De vraag naar de betekenis van deze staat in de internationale politiek is dan ook een terechte vraag.

Het uiteindelijke antwoord — voor zover wetenschap tot uiteindelijke uitspraken kan komen — op die vraag kan maar komen uit de gecombineerde analyse van enerzijds een hele reeks internationale besluitvormingsprocessen met daarbij een aanduiden van het Belgisch aandeel, en van anderzijds een beoordeling, over lange termijn, van de ontwikkeling van de internationale situatie en de positie van België daarin. Die gecombineerde analyse is omvangrijk, moeilijk, tijdrovend en bedreigd met ideologische vooringenomenheid. De kans op haar realisatie is dan ook ontgoochelend klein.

(1) Opgetekend door Lord V. CHANDOS (O. LYTTTELTON), *The Memoirs of Lord Chandos*, London, 1962, blz. 309, cit. in : V.R. LORWIN, *Linguistic Pluralism and Political Tension in Modern Belgium*, in : J. FISHMAN, *Advances in the Sociology of Language*, vol. II, Paris, 1972, blz. 387.

Kunnen bij gebrek aan dat « uiteindelijke » antwoord, geen benaderende uitspraken over het aandeel van België in de internationale politiek gebeuren? Een gedeeltelijk antwoord kan verstrekt worden door als waarneming van de machtsuitoefening, naar de macht als mogelijkheid, als vermogen te gaan. En dit laatste kan geoperationaliseerd worden in de machtsbases, in casu in de machtsbases van de Belgische staat.

De theoretici van de internationale politiek vertonen een hoge mate van eensgezindheid aangaande de machtsbases van de staten: de natuurlijke rijkdommen van de staat, de economische sterkte, de technologische ontwikkeling, de interne politieke cohesie en de militaire macht (2). Op basis van deze vijf componenten werd voor de jaren zeventig een eerste berekening op breed-geoperationaliseerde basis doorgevoerd (3). Deze uitwerking is verbeterd en opnieuw doorgevoerd voor de jaren tachtig (4). Op basis van dit onderzoek wordt het potentiële aandeel van België in de internationale politiek onderhavig beschreven.

Internationale positie en capaciteit van België.

Voor 1970 en 1980 worden 110 staten onderzocht, dit is het hoogste aantal staten ooit in een ietwat uitgewerkte meting betrokken. In de jaren 80 bekleedt België de 26ste plaats met 1.193 IWM punten; in de jaren 70 bezette ons land de 27ste plaats met 1.104 IWM punten (5). De intrinsieke mogelijkheden van België in de internationale politiek zijn over dat decennium nauwelijks gewijzigd. Het machtsaandeel is nagenoeg constant gebleven. De meeste West-Europese staten maken niet zulke grote verandering door. Nederland bijvoorbeeld bekleedde in de jaren '70 de 15de plaats met 1.363 IWM, en in de jaren tachtig de 17de plaats met 1.364 IWM. De eigen machtsbases zijn constant gebleven. Maar andere staten hebben hun aandeel vergroot: Saoedi-Arabië en Spanje steken Nederland voorbij. Staten met relatief grote toename van hun machtsmogelijkheden zijn zoals gezegd Spanje: van 1.268 naar 1.717 IWM en Saoedi-Arabië van 1.001 naar 1.451 IWM, maar ook India van 3.920 naar 4.435 IWM en Japan van 3.882 naar 4.510 IWM. De Bonds-

(2) W. DEWACHTER, G. TEGENBOS, E. CLIJSTERS, De machtshiërarchie van de staten, in *Res Publica*, 1977, nr. 1, blz. 8-11.

(3) W. DEWACHTER, G. TEGENBOS en E. CLIJSTERS, a.w., blz. 10-22. Op te merken valt dat in de tabel van de geselecteerde indicatoren, blz. 13, een drukfout is ingeslopen. De deelindicatoren voor de technologische ontwikkeling betreffen a) de alfabetiseringsgraad, b) de wetenschappelijke ontwikkeling, met als subindicatoren het aantal studenten Hoger Onderwijs en het aantal wetenschappelijke publicaties en c) het aantal computers.

(4) Publicatie in voorbereiding.

(5) Indexpunten van wereldmacht.

republiek Duitsland daarentegen, nog steeds op de zesde plaats, gaat eerder achteruit in IWM: van 3.324 naar 3.273.

België behoort tot een eerste peleton van staten, m.n. de 21 staten met een IWM-waarde tussen 1000 en 2000; daarachter bevindt zich een nog veel grotere groep van 77 staten met minder dan 1000 IWM. In het huidige internationaal-politieke bestel beschikken slechts 12 staten over een machtsbasis die groter is dan 2000 IWM.

Ontleedt men de samenstelling van de machtsmogelijkheden van België, op grond van het basisstramen dat de theoretici van de internationale politiek vooropstellen, dan komt men tot volgende rangschikking van die machtscomponenten in internationale rangvergelijking (zie tabel).

TABEL

Machtsmogelijkheden van België vergeleken met deze van de staat met de meeste en deze met de minste capaciteit, uitgesplitst naar de deelindicatoren van de machts hiërarchie in de internationale betrekkingen

Variabele	Hoogste waarde		België		Laagste waarde	
	Staat	Omvang	Plaats	Omvang	Staat	Omvang
Oppervlakte	USSR	1880,5	96	2,6	Singapore	0,05
Bevolking	China	2322,7	52	22,4	Gabon	1,3
Energieproductie	USSR	2366,7	47	10,2	meerdere	0
BNP	USA	2449,3	19	97,7	Gambia	0,2
Energieconsumptie	USA	2670,0	23	64,3	Kampuchea	0,03
Monetaire stabiliteit	Zwitserland	144,6	32	112,6	meerdere	0
Onafhankelijkheid	meerdere	205,1	27	171,6	Zimbabwe	4,5
Interne stabiliteit	Albanië	127,0	34	112,0	meerdere	0
Sociale cohesie	Japan	118,1	38	98,8	Kameroen	49,2
Alfabetisering	meerdere	141,1	1	141,1	Ethiopië	5,9
Wetenschappelijke productie	USA	2336,2	29	56,4	Gambia	0,1
Technologische infrastructuur	USA	1719,9	11	230,8	meerdere	0
Manschappen	USSR	1981,3	44	36,4	Trinidad en Tobago	0,4
Conventionele wapens	USSR	2625,8	42	35,0	Trinidad en Tobago	0,1
Nucleaire destructiecapaciteit	USA	5934,3	—	0	meerdere	0

België scoort in internationale vergelijking het best op de technologische ontwikkeling: op de eerste plaats (samen met een reeks andere gemoderniseerde staten) inzake alfabetisering, op de 17de plaats voor technologische infrastructuur en op de 29ste plaats voor wetenschappelijke productie. Na deze eerste basiscomponent komt de economische sterkte op de tweede plaats: België scoort 19de voor BNP, 23ste voor energieconsumptie en 32ste voor monetaire stabiliteit. Op interne cohesie positioneert België zich lager: 27ste voor duur van onafhankelijkheid, 34ste voor interne stabiliteit en 38ste voor sociale cohesie. Op de twee nog niet vermelde machtsbases totaliseert België in internationale ver-

gelijking laag. Aangaande de militaire macht beschikt België niet autonoom over nucleaire destructiecapaciteit ; in conventionele bewapening bekleedt het de 42ste plaats en inzake legersterkte de 44ste plaats. Inzake de natuurlijke rijkdommen staat België, dat is wel bekend, uitgesproken zwak : de 47ste staat (op de 110 onderzochte staten) wat de energieproductie betreft, 52ste voor de omvang van de bevolking en 96ste wat de oppervlakte van het grondgebied aangaat.

Op te merken valt dat deze laatste twee basiscomponenten : militaire macht en natuurlijke rijkdommen in de internationale machtshierarchie het meest discrimineren tussen staten. De interne cohesie levert daarentegen het meest IWM-waarden op die dicht bij mekaar liggen. Economische sterkte en technologische ontwikkeling situeren zich tussen beide in wat de vormgeving van de internationale machtshierarchie betreft.

België moet het in de internationale politiek voornamelijk hebben van zijn economische sterkte en van zijn technologische vaardigheid en deskundigheid. Een functionele opdeling van de internationale betrekkingen naar het internationaal economisch gebeuren en naar het veld van technologie en wetenschap is derhalve bevorderlijk voor het gewicht van België in die internationale betrekkingen.

In die velden heeft deze staat en haar maatschappij een relatief voordeel, en kan het zich dus relatief meer valoriseren. Een globalisatie van de internationale politiek, waarbij de verschillende functionele velden mekaar gaan aanvullen en versterken — waarvan men in een oorlogssituatie de sterkste cumulatievorm te zien krijgt — is nadelig voor het machtsaandeel van België (6). Minder ver gaand dan in geval van oorlog, in de internationale machtsstratificatie bekleedt België de zwakkere positie van de eerste groep volgstaten.

De Europese hypothese.

Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog wordt op grote schaal aan een geïntegreerd Europa gewerkt. Een behoorlijk geïntegreerd Europa met eigen politieke besluitvorming, zou een machtsbasis verwerven van 12.822 IWM (berekend voor het Europa der 12 huidige EG lidstaten). De EG zou daardoor, onbetwistbaar de derde staat (zij het in confederale vorm) zijn van de wereld, duidelijk achter op de grootmachten, de VSA en USSR (voornaamste verschil liggend in de nucleaire destructiecapaci-

(6) Waaruit geen argument ten voordele van de extreme globalisatie mag getrokken worden. Oorlog is een helaas voorkomend (en bovendien nog frequent optredend) globaliseringsverschijnsel waar men in de internationale politiek niet omheen kan kijken.

teit), maar even duidelijk voor op de huidige derde, de Chinese Volksrepubliek.

Als men de som der IWM van de 12 EG-lidstaten maakt, komt men een hogere waarde uit dan de 12.822 IWM van de EG. De Bondsrepubliek Duitsland behaalt 3.273 IWM, het Verenigd Koninkrijk scoort 3.239 IWM, Frankrijk 3.062, Italië 2.018, Spanje 1.717, Nederland 1.364, België 1.193, Denemarken 920, Griekenland 854, Portugal 657 en Ierland totaliseert 602 IWM (7). Samen een waarde van 18.899. In de internationale politiek wordt evenwel niet zozeer met de som van individueel weinig-machtige staten gerekend, zo niet zouden Afrika en Latijns-Amerika bijvoorbeeld — om niet te gewagen van de ganse derde wereld — veel sterker doorwegen in de internationale politiek. Verschillende staten betekent uiteenlopende oriënteringen, verschillende oogmerken, jaloerse soevereiniteiten, competitieve bezetters van machtsposities, met de gebruikelijke ideologisering vandien, de mogelijkheid om tegen mekaar uitgespeeld te worden (8).

Europa heeft manifest voordeel zich als politieke entiteit te vormen. Het is de keuze tussen een reële derde plaats, onmiskenbaar en niet-negeerbaar aanwezig, en de veelheid van 12 staten, waarvan sommigen effectief trachten mee te spelen in de internationale politiek. Het internationaal-functionele veld van de handel en de markten toont het gewicht van een reël bestaand Europa, wat voor dit veld onmiskenbaar het geval is, aan.

De separatistische hypothese.

Sedert lang wordt door sommige Franstaligen in België, naderhand ook door een aantal Vlamingen en Vlaamse organisaties gepleit en geijverd voor twee aparte staten: Vlaanderen en Wallonië. Sommigen zien Vlaanderen dan bij Nederland aansluiten en anderen pleiten voor een samengaan van Wallonië met Frankrijk. Vooralsnog haalt die separatistische beweging, op de periode na Wereldoorlog II in Wallonië na, niet zulk danige sterkte dat het objectief vlug zal bereikt worden.

(7) Luxemburg is zoals alle staten met minder dan een half miljoen inwoners, behalve IJsland, en zoals evident alle mini-staatjes, buiten de berekening van de internationale machtshierarchie gehouden. Bij de berekening van de EG-score is Luxemburg wel betrokken.

(8) Afgezien van de intrinsiek verminderde waarden. Een meer geïntegreerde EG zal hoe dan ook, voor lange tijd een lagere interne cohesie hebben, dan om het even welke van haar lidstaten, of het gemiddelde van haar lidstaten. Fransen, Duitsers, Vlamingen, Walen, Portugezen, Spanjaarden, enz. komen in die superbouw samen, en blijven uiteraard veel heterogener, dan elk van ze als natie.

De techniek van de machtsmeting op grond van de machtsbases laat toe de hypothese van het separatisme uit te testen en, de machtsmogelijkheden van die twee mogelijke staten te schatten.

Een afzonderlijke Vlaamse staat zou, volgens de gegevens van de jaren 80 een machtsbasis hebben van 778 tot 804 IWM, variatiebreedte bepaald door een aantal hypothesen die voor sommige variabelen geformuleerd moeten worden, bv. inzake monetaire stabiliteit, interne cohesie e.a. Een afzonderlijke staat Wallonië zou een machtsbasis hebben van 696 tot 699 IWM, schommeling ook weer afhankelijk van bovenvermelde hypothesen.

Dat Vlaanderen hoger scoort dan Wallonië, verwondert uiteraard niet.

De tweede vaststelling die gemaakt kan worden, wijst op de leefbaarheid van deze twee staten in internationale vergelijking. Volgens de operationalisering van de machtsbases van staten zou een afzonderlijke staat Vlaanderen net iets minder machtsmiddelen hebben dan Griekenland en Hongarije, maar meer machtsmiddelen hebben dan bijvoorbeeld Finland, Israël en Portugal. Wallonië zou over meer middelen beschikken dan Maleisië, Nieuw-Zeeland, Ierland, Albanië en Jordanië. (De meeste Afrikaanse landen hebben uitgesproken nog minder machtsmiddelen). In beide gevallen zou het om modale staten uit de jaren '70 en '80 gaan.

Een derde vaststelling wijst naar de verlaging van strata in de internationale machtshierarchie van twee afzonderlijke staten, in vergelijking met België. Waar België tot het eerste peleton van volgstaten behoort, zowat tussen de 1.000 en de 2.000 IWM, zouden Vlaanderen en Wallonië in de nog zwakkere, daarop volgende strata van tweederangs-volgstaten terecht komen: onder de 1.000 IWM strata, waartoe evenwel 77 van de 110 staten behoren, m.a.w. het gros van de staten. Uit de aard van de internationale politiek hebben deze staten weinig inbreng in dat gebeuren. Het Europees confederaal perspectief, hierboven besproken, biedt sterkere kansen tot politieke participatie aan het internationaal gebeuren, ook voor Vlaanderen en Wallonië, dan de separatistische hypothese.

Besluit.

Bovenstaand onderzoek steunt uitsluitend op de machtsmogelijkheid van een staat in de internationale politiek. In die benadering komt België naar voor als een eerder zwakke actor. België behoort tot een eerste strata van volgstaten. Met 20 andere staten positioneert ons land zich tussen de 2.000 en 1.000 IWM. Daarboven bevinden zich slechts 12 staten. Daaronder het grote aantal: 77 op de 110 onderzochte staten.

België scoort behoorlijk in twee functionele velden : de internationale economie en de technologische en wetenschappelijke ontwikkeling. De kans op een effectieve aanwezigheid en realisatie is hier het grootst. Globalisatie van de internationale functionele velden werkt in het nadeel van de machtsmogelijkheden van België, vooral omdat het op de twee meest discriminerende velden, natuurlijke rijkdommen en militaire macht uitgesproken laag scoort.

Nogmaals, het betreft hier uitsluitend de machtsmogelijkheden, m.a.w. de bases waarop macht geactualiseerd moet worden. De onderscheiden oogmerken van het beleid, de keuzen inzake tijd en inzet van middelen, het strategische inzicht en vaardigheid, de organisatorische deskundigheid en diplomatieke handigheid, de leidingscapaciteit, het zijn even zoveel variabelen die niet of slechts gedeeltelijk vanuit de machtsbases te voorspellen zijn. In de lijn van de kritische Duitse sociologie kan men daarom dit stuk besluiten met een eerste, zeer bekende verwittiging, dat het onderzoeksobject in de internationale politiek, zoals overigens in de politologie en de sociologie tout court, niet mag beperkt worden tot dat wat binnen het meetbereik van de beschikbare technieken ligt. Maar evenmin mag men de resultaten, binnen het meetbereik van de beschikbare technieken, verwaarlozen onder het mom dat de uitspraken onvolledig zijn. Men moet deze uitkomsten binnen de accurate geldigheidsdrempels houden. Maar dan leiden zij tot meer betrouwbare uitspraken, dan de voorwetenschappelijke waarneming terzake vermag.

Summary : The Power Capabilities of Belgium in International Politics.

Based on a extensive computation of power capabilities, the position of Belgium in international politics can reliably be assessed. Belgium belongs to a first stratum (N = 21) of followers states. Its best functional fields are international economic relations and those concerning science and technology. A globalisation of all functional fields runs at the expense of its international position.

A splitting up of the country would relegate the emerging states, Flanders and Wallonia, to the second more numerous stratum of still less powerful followers. Whereas a politically unified Europe would mean a participation on a considerably more powerful level.

